

## Yedinci Pencere-1- Şu kâinat yüzünde serpilen masnuatın kemal-i intizamları

Şu kâinat yüzünde serpilen masnuatın kemal-i intizamları ve kemal-i mevzuniyetleri ve kemal-i ziynetleri ve icadlarının suhuleti ve birbirine benzemeleri ve bir tek fitrat izhar etmeleri, nasıl ki bir Sâni'-i Hakîm'in vücub-u vücudunu ve kemal-i kudretini ve vahdetini gayet geniş bir mikyasta gösteriyorlar.

### Metni Tahlil Etme Usûlü

Bu cümle, gelişi güzel okunacak bir ifade değil; **bakmayı, düşünmeyi ve hükme varmayı öğreten bir usûldür.**

#### 1- Evvela: Nereye Bakacağız?

Metin bize 6 ana pencere açar. Önce bunları **ayrı ayrı tespit ederiz:**

- kemal-i intizamları
- kemal-i mevzuniyetleri
- kemal-i ziynetleri
- icadlarının suhuleti
- birbirine benzemeleri
- bir tek fitrat izhar etmeleri,

#### 2- Sonra: Neyi Göreceğiz?

Sadece bakmak yetmez; **nasil baktığımız** esastır. Bu gözlemlerden sonra metnin dediği üç neticeye ulaşılır:

#### 1- Vücub-u Vücudu. 2- Kemal-i Kudretini. 3- Vahdet

Nereye Bakacağız?	Vücub	Kudret	Vahdet
kemal-i intizamları	✓	✓	✓
kemal-i mevzuniyetleri	✓	✓	✓
kemal-i ziynetleri	✓	✓	✓

Nereye Bakacağız?	Vücub	Kudret	Vahdet
icadlarının suhuleti	✓	✓	✓
birbirine benzemeleri	✓	✓	✓
bir tek fitrat izhar etmeleri	✓	✓	✓

## Şu kâinat yüzünde serpiyen masnuatın kemal-i intizamları

- **İntizam:** Düzen, tertip, sistem demektir.
- **Kemâl-i intizam:** Bu düzenin **en mükemmel derecede** kurulması; her parçanın hem bulunduğu bütün içinde, hem de vazifesi bakımından **tam lâyük olduğu mevziine konulmasıdır.**

### 1. Güneş Sistemi: “Devasa Bir Saat İntizamı”

Milyarlarca ton ağırlığındaki gezegenlerin, hiçbir ray veya halat olmadan, birbirine çarpmadan ve milimetrik bir yörüngede dönmeleri azametli bir intizamdır.

- **Vücub-u Vücut:** Bu devasa kütleleri bir saniye bile şaşırtmadan döndüren biri olmasa, kâinat anında paramparça olurdu. Bu düzen, O'nun varlığının zorunluluğunu haykırır.
- **Kemal-i Kudret:** Güneş'i bir lamba, dünyayı bir gemi gibi çevirmek ancak sonsuz bir kuvvetle mümkündür.
- **Vahdet:** Bütün gezegenlerin aynı çekim kanununa tabi olması, kanun koyucunun **tek** olduğunu gösterir.

### 2. İnsan Vücudu: “Trilyonluk Şehir İntizamı”

Vücudumuzdaki yaklaşık 30-40 trilyon hücrenin her biri; ne yapacağını, nereye gideceğini ve hangi organa hizmet edeceğini şaşırmadan bilir.

- **Vücub-u Vücut:** Bir hücrenin içindeki DNA molekülüne kütüphaneler dolusu bilgiyi yazan ve o bilgiyi işleten gizli bir “Alîm” vardır.
- **Kemal-i Kudret:** Tek bir hücreden; göz, kulak, kalp gibi bambaşka cihazları hatasız inşa etmek, her şeyi yapabilen bir kudretin işidir.
- **Vahdet:** Dünyadaki bütün insanların aynı biyolojik plana (göz, kalp, mide sistemi) sahip olması, yaratanın tek olduğunu ispat eder.

### 3-Bitkiler ve Tohumlar: “Minicik Paketlerdeki Büyük İntizam”

Kupkuru, odun gibi bir çekirdeğin (mesela incir çekirdeği) içinden; tonlarca meyve veren,

karmaşık damar sistemine sahip koca bir ağacın çıkması mucizevi bir intizamdır.

- **Vücub-u Vücut:** O minicik çekirdeğe koca ağacın planını sığdıran ve onu toprak altında yeşerten bir “Fâtır” (Yaratıcı) vardır.
- **Kemal-i Kudret:** Çamuru şekere, odunu meyveye çevirmek; ancak her şeye hükmü geçen bir kudretin işidir.
- **Vahdet:** Yeryüzündeki bütün elma ağaçlarının aynı programla çalışması, kâinatın tek bir merkezden idare edildiğini ispat eder.

#### 4- Kuşun her bir azasının yerli yerinde olması gösteriyor ki;

- **Vücub-u Vücut:** Bir usta olmadan bu kadar hassas parçalar bir araya gelip böyle sanatlı bir uçak (kuş) oluşturamaz.
- **Vahdet:** Bütün kuşların aynı temel plana (kanat, kemik, akciğer sistemi) göre yaratılması, ustalarının tek olduğunu ispat eder.
- **Kemal-i Rububiyet:** Her bir kuşun hayat şartlarına göre (deniz kuşu, çöl kuşu) özel donatılması, Rabbimizin terbiyesinin ne kadar kusursuz (kemal) olduğunu güneş gibi gösterir.

#### masnuatın kemal-i mevzuniyetleri

**Kemal-i mevzuniyetleri:** Her şeyin **tam gerektiği kadar ne bir eksik ne bir fazla** mükemmel ve hassas bir denge ve ölçüyle yaratılmasıdır. Mizan kavramı, yalnızca bir cismin kendi içindeki ölçü ve dengesini değil, aynı zamanda diğer cisimlerle olan karşılıklı ilişkilerindeki dengeyi de kapsar. Mizan, daha geniş bir sistemin içinde var olan çeşitli unsurlar arasındaki uyumu da ifade eder. Kâinattaki bu milimetrik “altın oranlar”, rastlantıyı imkansız kılarak bir **Ölçü Koyucu**’yu (Mukaddir) ilan eder.

İşte bu mevzuniyetin (ölçülülüğün) **Vücub-u Vücuda, Kemal-i Kudret** ve **Vahdet**’e nasıl işaret ettiğini gösteren somut misaller:

#### 1. Kuşun Kanadı ve Kemikleri: “Uçuşun Hassas Ayarı”

Bir kuşun kanat genişliği, vücut ağırlığına ve havanın kaldırma kuvvetine göre tam bir mevzuniyet (ölçü) üzerindedir.

- **Vücub-u Vücut:** Eğer kanat biraz ağır olsa uçamaz, biraz hafif olsa vücudu taşıyamazdı. Bu “hassas terazi”yi kuran, kuşun ağırlığını ve havanın kimyasını bilen bir **Mizancı**’nın varlığını zorunlu kılar. Usta olmadan bu ölçü kendiliğinden oluşamaz.
- **Kemal-i Kudret:** Kemiklerin içini boşaltıp hafifletmek, aynı zamanda kırılmayacak kadar sağlam yapmak; ancak maddeye hükmeden sonsuz bir gücün işidir.

- **Vahdet:** Yeryüzündeki milyonlarca tür kuşun aynı aerodinamik yasalarına ve aynı “ölçü” kurallarına tabi olması, fabrikanın **tek** olduğunu ispat eder.

## 2. Canlıların Vücut Kimyası: “Hücredeki Eczane”

Bir canlının kanındaki şeker, tuz, su ve mineral oranları muazzam bir mevzuniyet içindedir.

- **Vücub-u Vücut:** Bir eczanede binlerce kavanozdan milimetrik miktarlar alınıp bir ilaç yapılıyorsa, o eczacı nasıl kör olamazsa; vücut eczanesindeki bu hassas karışımı her an koruyan bir **Sâni’-i Hakîm**’in varlığı güneşten daha zahirdir.
- **Kemal-i Kudret:** Trilyonlarca hücrede, her saniye bu dengeyi şaşırımadan yönetmek, ancak her şeye gücü yeten bir kudretin şanıdır.
- **Vahdet:** Balıktan aslana, karıncadan insana kadar hepsinin aynı elementlerle (karbon, azot, su) ve benzer ölçülerle inşa edilmesi, bütün kâinatın tek bir **Mucid-i Ezelî** tarafından idare edildiğini gösterir.

## 3. Atmosfer ve Hayat Dengesi: “Havanın Hassas Karışımı”

Soluduğumuz havadaki %21 oksijen oranı muazzam bir mevzuniyet harikasıdır.

- **Vücub-u Vücut:** Oksijen %25 olsaydı dünya bir kıvılcımla yanardı; %15 olsaydı canlılık biterdi. Bu “hayat terazisini” tam dengede tutan, hayatın şartlarını bilen bir **Zat’ın varlığı** şarttır. Tesadüf bu kadar hassas bir ayarı milyonlarca yıl sürdüremez.
- **Kemal-i Kudret:** Koca dünyayı bir fanus gibi kuşatan görünmez gazları, her saniye canlılara hayat verecek ölçüde tutmak azametli bir güç gösterisidir.
- **Vahdet:** Dünyanın her yerinde havanın aynı hayatî ölçüde (mevzuniyette) olması, mülk sahibinin **bir** olduğunu ilan eder.

...kemal-i ziynetleri..

**Kemal-i ziynet**, yaratılan her şeyin (masnuat) sadece vazifesini yapması değil, aynı zamanda hayranlık uyandıracak bir estetik, sanat ve güzellikle bezenmesidir. Bu kasıtlı süsleme, rastlantıyı imkansız kılarak bir **Müzeyyin**’i (Süsleyen) ilan eder.

İşte bu süslemenin (ziynetin) **Vücub-u Vücut**, **Kemal-i Kudret** ve **Vahdet**’e nasıl işaret ettiğini gösteren somut misaller:

### 1. Kelebek Kanatları: “Canlı ve Hassas Tablolar”

Bir kelebeğin kanatlarındaki milimetrik desenler, göz alıcı renkler ve tam simetri muazzam bir ziynettir.

- **Vücub-u Vücut:** Bir fırça darbesi bile ressamı gösterirse; canlı, uçan ve üreyen bu

“mikro tablolar”, onları boyayan bir **Sâni-i Hakîm**’in varlığını zorunlu kılar. Sanat varsa, sanatkar vardır.

- **Kemal-i Kudret:** Küçük bir kanada, mikroskobik pullarla en karmaşık desenleri nakşetmek; ancak atomlara ve renklere hükmeden sonsuz bir gücün işidir.
- **Vahdet:** Yeryüzündeki milyonlarca kelebek türünün hepsinin “simetri ve estetik” kanunlarına göre süslenmesi, nakkaşın **tek** olduğunu ispat eder.

## 2. Çiçeklerin Nakışları: “Yeryüzü Sofrasının Süsleri”

Çiçeklerin sadece tozlaşma için değil, insanın ruhuna hitap edecek kadar zengin renk ve kokuyla süslenmesi bir kemal-i ziyettir.

- **Vücub-u Vücut:** Çamurlu topraktan, simsiyah çamurdan o pırıl pırıl renkleri ve ipeksi yaprakları çıkarmak; toprağın ve suyun işi olamaz. Bu ziyet, güzelliği yaratan bir **Cemîl-i Zülcelâl**’in varlığını haykırır.
- **Kemal-i Kudret:** Bahar mevsiminde, aynı anda milyonlarca farklı çiçeği, birbirine karıştırmadan en güzel elbiselerle giydirmek sonsuz bir kudret gösterisidir.
- **Vahdet:** Bütün çiçeklerin “güzellik ve sanat” lisanıyla aynı ilahi isimleri (Müzeyyin, Latîf) okuması, kâinatın tek bir merkezden süslendiğini gösterir.

## 3. Deniz Altı Dünyası: “Gizli Mücevherler”

Mercan kayalıklarından şeffaf deniz canlılarına kadar, gözden uzak yerlerdeki muazzam estetik, ziyetinin “kasıtlı” olduğunu ispat eder.

- **Vücub-u Vücut:** Kimsenin görmediği derinliklerde bile bu kadar özenli bir süsleme varsa; bu, süslemeyi seven ve sanatını sergileyen bir **Zat’ın varlığına** en büyük delildir.
- **Kemal-i Kudret:** Suyun altında, o basınçta ve karanlıkta bu kadar narin ve süslü canlıları yaşatıp donatmak, her şeye hükmü geçen bir kudretin şanıdır.
- **Vahdet:** Denizdeki ziyet ile karadaki ziyetinin (renk uyumu, estetik zevk) aynı sanat dilini konuşması, mülk sahibinin **bir** olduğunu ilan eder.

### icadlarının suhuleti

**icadların suhuleti** (yaratılış kolaylığı), en karmaşık ve sanatlı varlıkların, sanki bir düğmeye basılmış gibi gayet süratli, zahmetsiz ve bolca ortaya çıkmasıdır.

İşte bu yaratılış kolaylığının (suhuletin) **Vücub-u Vücut**, **Kemal-i Kudret** ve **Vahdet**’e nasıl işaret ettiğini gösteren somut misaller:

## 1. Bahar Mevsimi: “Milyonlarca Ordunun Birden Donatılması”

Her baharda yüz binlerce bitki ve hayvan türünün, birbirine karıştırılmadan, gayet kolay bir şekilde ve aynı anda diriltilmesi muazzam bir suhulettir.

- **Vücub-u Vücut:** Bir tek çiçeği icad etmek için bütün kâinatın çarklarını bilmek gerekir. Bu kadar çok varlığın, en küçük bir zorluk (külfet) çekilmeden her bahar yeniden yaratılması, bu işi yapan bir **Sâni-i Hakîm**'in varlığını zorunlu kılar.
- **Kemal-i Kudret:** En zor ve sanatlı işlerin, en kolay şekilde yapılması (mesela bir çekirdekten koca bir ağacın çıkması), yapanın kudretinin sonsuz olduğunu ve O'nun için “zor” kavramının olmadığını ispat eder.
- **Vahdet:** Bütün türlerin aynı “ol” emriyle, aynı kolaylıkla ve aynı zaman diliminde yaratılması, idarecinin **tek** olduğunu gösterir.

## 2. Canlı Hücrelerinin Çoğalması: “Kusursuz ve Hızlı Kopyalama”

Vücudumuzda her saniye milyonlarca hücre ölür ve yerine yenileri, en karmaşık DNA şifreleriyle birlikte zahmetsizce yaratılır.

- **Vücub-u Vücut:** Bir hücrenin içindeki bilgiyi bir kitaba yazmak yıllar alırken, o bilginin mikroskobik bir alanda saniyeler içinde kopyalanması; o ilmi ve kudreti elinde tutan bir **Zat'ın varlığına** en büyük delildir.
- **Kemal-i Kudret:** Maddi bir bedende, bu kadar kısa sürede bu kadar çok hayatlı parça üretmek; ancak her şeye hükmü geçen bir kudretin şanıdır.
- **Vahdet:** Trilyonlarca hücrenin aynı “biyolojik yasalarla” ve aynı kolaylıkla çoğalması, kâinatın tek bir **Mühendis-i Ezelî** tarafından idare edildiğini ilan eder.

## 3. Rızıkların Hazırlanması: “Toprak Fabrikasının Sürati”

Kupkuru toprağın, suyla birleştiği anda binlerce çeşit meyve ve sebze, renkleri ve tatları birbirine karışmadan hızla üretmesi bir suhulet harikasıdır.

- **Vücub-u Vücut:** Toprağın ne aklı ne de elleri vardır. Bu kadar sanatlı rızıkların bu kadar kolay çıkması, toprağı bir mutfak gibi kullanan bir **Rezzak-ı Kerîm**'in varlığını haykırır.
- **Kemal-i Kudret:** Odun gibi kuru dallardan, şekerli ve vitaminli meyveleri zahmetsizce akıtmak, sonsuz bir tasarım ve güç gösterisidir.
- **Vahdet:** Yeryüzünün her yerinde aynı “toprak-su-güneş” formülüyle aynı rızıkların çıkması, mülk sahibinin **bir** olduğunu ispat eder.

**birbirine benzemeleri**

**Masnuatın birbirine benzemeleri** (benzerlik ve tür birliği), kâinatın her köşesinde aynı mührün, aynı imzanın ve aynı tasarımın olduğunu ispat eder. Bu benzerlik, rastlantıyı ve şeriki (ortağı) imkansız kılarak bir **Sâni-i Vâhid**'i (Tek ve Sanatkar olan Allah'ı) ilan eder.

İşte bu benzerliğin (müşabehetin) **Vücub-u Vücut**, **Kemal-i Kudret** ve **Vahdet**'e nasıl işaret ettiğini gösteren somut misaller:

## 1. İnsan Simaları: “Aynı Planda Sonsuz Farklılık”

Dünyadaki milyarlarca insanın hepsinde iki göz, bir burun, bir ağız olması; yani temel planın “aynı” olması muazzam bir benzerliktir.

- **Vücub-u Vücut:** Bir mühür bir mektupta varsa, o mühür basan bir **Kâtip** vardır. Milyarlarca yüzde aynı “insanlık mührünü” basan bir **Sâni-i Hakîm**'in varlığı güneş gibi zahirdir.
- **Kemal-i Kudret:** Temel planı aynı tutup (benzerlik), her bir ferдин simasını, parmak izini ve ses tonunu diğerlerinden ayırmak (farklılık); ancak sonsuz bir ilim ve her şeye hükmeden bir kudretin işidir.
- **Vahdet:** Japonya'daki insan ile Türkiye'deki insan aynı biyolojik “kalıptan” çıkması, yaratıcının **tek** olduğunu, mülkün sahibinin bir olduğunu ispat eder.

## 2. Çiçeklerin ve Meyvelerin Kanunları: “Yeryüzü Nakışları”

Bütün elma ağaçlarının aynı şekilde çiçek açması, aynı evrelerden geçmesi ve aynı vitaminleri üretmesi bir benzerlik harikasıdır.

- **Vücub-u Vücut:** Bir fabrikadan çıkan binlerce araba birbirine benziyorsa, o fabrikanın bir mühendisi vardır. Yeryüzü fabrikasından çıkan “canlı makinelerin” (bitkilerin) birbirine benzemesi, bir **Fâtır-ı Alîm**'in varlığını zorunlu kılar.
- **Kemal-i Kudret:** Toprak, su ve ışık gibi basit maddelerden her yerde aynı kalitede ve aynı lezzette meyveler üretmek, sonsuz bir tasarım gücünü gösterir.
- **Vahdet:** Bir elmayı kim yaratmışsa, bütün elma türlerini ve bütün yeryüzünü de o yaratmıştır; çünkü hepsinin “formülü” ve “programı” birdir.

## 3. Hayvanların Cihazat Birliği: “Ortak Tasarım Dili”

Uçan kuşların kanat yapısındaki benzerlik, balıkların pulları ve solungaçlarındaki ortaklık, memelilerin iskelet sistemindeki benzerlik birer “vahdet” mührüdür.

- **Vücub-u Vücut:** Ortak bir tasarım dili (mesela hepsinin hücreden yapılması) varsa, o dili konuşan bir **Yaratıcı** vardır.
- **Kemal-i Kudret:** Farklı iklimlerde ve farklı şartlarda yaşayan milyonlarca canlıya, aynı mükemmellikte ortak cihazlar takmak; ancak her şeye gücü yeten bir kudretin şanıdır.
- **Vahdet:** Gökteki kuşun kanadı ile yerdeki karıncanın gözü aynı “sanat kurallarına”

(optik ve aerodinamik) göre yapılmışsa; her ikisinin ustası da **Vâhid-i Ehad**'dir.

## bir tek fitrat izhar etmeleri

**Bir tek fitrat izhar etmeleri**, kâinattaki en küçük zerreten en büyük galaksiye kadar her şeyin aynı temel kanunlara tabi olması, aynı "yaratılış dilini" konuşması ve bir bütünün parçaları gibi birbirine yardım etmesidir.

Bu "tek fitrat" gerçeğinin **Vücub-u Vücut**, **Kemal-i Kudret** ve **Vahdet**'e nasıl işaret ettiğini şu somut misallerle şerh edebiliriz:

### 1. Elementlerin ve Atomların Birliği: "Kâinatın Ortak Alfabeti"

Yeryüzündeki bir papatya, okyanustaki bir balık ve milyonlarca ışık yılı uzaktaki bir yıldız; hepsi aynı hidrojen, karbon ve oksijen gibi temel atomlardan yapılmıştır.

- **Vücub-u Vücut:** Kâinatın her köşesinde aynı "malzemenin" kullanılması, o malzemeyi icad eden ve her yere dağıtan bir **Sâni-i Hakîm**'in varlığını zorunlu kılar. Bu ortak alfabe, kâtibini (yazanı) haykırır.
- **Kemal-i Kudret:** Sadece birkaç çeşit atomdan sonsuz farklılıkta varlıklar (insan, taş, ağaç, yıldız) inşa etmek, her şeye hükmeden bir kudretin şanıdır.
- **Vahdet:** En uzak yıldız ile gözümüzdeki hücrenin aynı "periyodik tabloya" tabi olması, kâinatın tek bir merkezden idare edildiğini ispat eder.

### 2. Yardımlaşma Kanunu (Teavün): "Kâinatın Tek Vücut Olması"

Güneş ısıtır, bulut su taşır, toprak bitirir, bitki hayvana rızık olur. Hepsi el ele vermiş, hayatın devamı için çalışır.

- **Vücub-u Vücut:** Birbirini tanımayan cansız varlıkların (Güneş, bulut, toprak) sanki birbirlerini tanıyorlarmış gibi yardımlaşmaları, onları bir elin parmakları gibi çalıştıran bir **Müdebbir**'in (İdare Eden) varlığına en büyük delildir.
- **Kemal-i Kudret:** Koca kâinatın çarklarını bir saatin dişlileri gibi birbirine bağlayıp tıkır tıkır işlettirmek, sonsuz bir güç gösterisidir.
- **Vahdet:** Bütün parçaların bir tek gayeye (hayatın bekasına) hizmet etmesi, kâinat Sultanı'nın **bir** olduğunu ilan eder.

Risale-i Nur'un bu derin hakikati, kâinatı parçalanamaz bir "**kült**" ve muazzam bir "**şahs-i maneî**" olarak tarif eder. **Bir tek fitrat izhar etmeleri**, kâinattaki en küçük zerreten en büyük galaksiye kadar her şeyin aynı temel kanunlara tabi olması, aynı "yaratılış dilini" konuşması ve bir bütünün parçaları gibi birbirine yardım etmesidir.

Bu “tek fitrat” gerçeğinin **Vücub-u Vücut**, **Kemal-i Kudret** ve **Vahdet**’e nasıl işaret ettiğini şu somut misallerle şerh edebiliriz:

## 1. Elementlerin ve Atomların Birliği: “Kâinatın Ortak Alfabeti”

Yeryüzündeki bir papatya, okyanustaki bir balık ve milyonlarca ışık yılı uzaktaki bir yıldız; hepsi aynı hidrojen, karbon ve oksijen gibi temel atomlardan yapılmıştır.

- **Vücub-u Vücut:** Kâinatın her köşesinde aynı “malzemenin” kullanılması, o malzemeyi icad eden ve her yere dağıtan bir **Sâni-i Hakîm**’in varlığını zorunlu kılar. Bu ortak alfabe, kâtibini (yazanı) haykırır.
- **Kemal-i Kudret:** Sadece birkaç çeşit atomdan sonsuz farklılıkta varlıklar (insan, taş, ağaç, yıldız) inşa etmek, her şeye hükmeden bir kudretin şanıdır.
- **Vahdet:** En uzak yıldız ile gözümüzdeki hücrenin aynı “periyodik tabloya” tabi olması, kâinatın tek bir merkezden idare edildiğini ispat eder.

## 2. Yardımlaşma Kanunu (Teavün): “Kâinatın Tek Vücut Olması”

Güneş ısıtır, bulut su taşır, toprak bitirir, bitki hayvana rızık olur. Hepsi el ele vermiş, hayatın devamı için çalışır.

- **Vücub-u Vücut:** Birbirini tanımayan cansız varlıkların (Güneş, bulut, toprak) sanki birbirlerini tanıyorlarmış gibi yardımlaşmaları, onları bir elin parmakları gibi çalıştıran bir **Müdebbir**’in (İdare Eden) varlığına en büyük delildir.
- **Kemal-i Kudret:** Koca kâinatın çarklarını bir saatin dişlileri gibi birbirine bağlayıp tıkır tıkır işlettirmek, sonsuz bir güç gösterisidir.
- **Vahdet:** Bütün parçaların bir tek gayeye (hayatın bekasına) hizmet etmesi, kâinat Sultanı’nın **bir** olduğunu ilan eder.

## 3. Geometrik ve Fiziksel Kanunlar: “Kâinatın Tek Yasası”

Yerçekimi kanunu her yerde aynıdır; bir kar tanesinin altıgen geometrisi ile suyun donma kuralı dünyanın her yerinde birdir.

- **Vücub-u Vücut:** Kanun varsa, kanun koyucu (Hâkim) vardır. Kâinatın her zerresinde geçerli olan bu “yaratılış kanunları”, bir **Zat’ın varlığını** güneş gibi gösterir.
- **Kemal-i Kudret:** Trilyonlarca varlığı, tek bir an bile şaşırtmadan aynı kanunlar çerçevesinde tutmak azametli bir kudretin tecellisidir.
- **Vahdet:** Kanunun birliği, kanun koyucunun (Sultân-ı Ezelî) **bir** olduğunu, kâinatın parçalanamaz bir mülk olduğunu ispat eder.